

Verslag winterbijeenkomst Nederlandse Sieralgenwerkgroep, 27 februari 2010, Zanderij Crailo

Aanwezig: Ina Bultstra, Kees den Boer, Christophe Brochard, Peter Coesel, Wim van Egmond, Alfred van Geest, Ton Joosten, Matthijs Koek, Koos Meesters, Henk van der Meulen, Arno van der Pluijm, Peter van Ruth, Lambert Scheepers, Henk Schulp, Bart van Tooren en Marien van Westen.

Bericht van verhindering: Ronald Bijkerk, Frans Kouwets, Gabi Mulderij, Henri Schlötz.

Aanvang: 10.45 u

Algemeen

Peter verwelkomt de aanwezigen, in het bijzonder (als nieuwkomer) Christophe Brochard.

Zoals al eerder per mail meegedeeld, was de afgelopen excursie, naar Tsjechië, een groot succes: rijke vindplaatsen met veel bijzondere soorten, zoals *Micrasterias apiculata*, *Micr. pinnatifida*, *Micr. oscitans*, *Cosm. ovale*, *Cosm. brebissonii*, *Cosm. ungerianum*, *Cosm. obsoletum*, *Cosm. perforatum*, *Cosm. ralfsii*, *Staurastrum aculeatum*, *Docidium baculum* en *Desmidium baileyi*. De suggestie van onze begeleider ter plekke, Jan Stastny, om ook eens een excursie te houden in Connamara (Ierland) zou in overweging kunnen worden genomen bij gelegenheid van een eventueel volgend lustrum.

Met betrekking tot het komende excursiedoel heeft Peter een aantal opties. Na enige discussie gaat de voorkeur uit naar het petgaten- en trilveengebied van De Weerribben. Een vergelijking met het eerder bezochte, nabijgelegen gebied De Wieden zou interessant zijn. We zijn dan wel aangewezen op de bereidheid van Staatsbosbeheer om op de door ons gewenste datum een boot plus opzichter beschikbaar te stellen. Als voorlopige data worden woensdag 30 juni (excursie) en donderdag 1 juli (microscopiseren bij de Waterdienst) geprikt.

Activiteiten van leden

Arno

is bezig met een verslag, voor Staatsbosbeheer, over de sieralgen van het natuurgebied Dorst. Zijn voornemen is om zich ook komend jaar met het monstereen op Dorst en enkele nabijgelegen gebieden (o.a. Labbeget) te richten.

Marien

werkt met Henk van der Meulen aan een sieralgenatlas van Drenthe. In totaal zijn er nu circa 450 locaties bemonsterd, met daarin zo'n 250 soorten, waaronder 16 Rode-Lijstsoorten en 7 soorten nieuw voor Nederland. Een publicatie over 5 van deze 7 nieuwe soorten, in *Gorteria*, is momenteel in druk. Enkele taxa die extra aandacht verdienen:

Closterium archerianum var. *minus*: betreft mogelijk een aparte soort, blijkt in verspreiding beperkt tot de ZW-hoek van Drenthe.

Cosmarium quinarium: tot nu toe werd uitsluitend de forma *irregularis* aangetroffen.

Cosmarium hexalobum: werd samen met *Cosm. nasutum* en *Cosm. cyclicum* in een nat weiland (met kwel) aangetroffen. Alle drie soorten gelden, qua verspreiding, als arctisch-alpien.

Penium spirostriolatum: terwijl de nominate variëteit in zwemplassen en zandwinplassen bij pH > 5 werd aangetroffen, werd var. *amplificatum* uitsluitend in zure vennen bij pH < 5 gevonden.

Verslag winterbijeenkomst Nederlandse Sieralgenwerkgroep, 27 februari 2010, Zanderij Crailo

Bart

zet de pogingen van hemzelf en Marien uiteen om een database van Nederlandse sieralgen op te zetten. Als test-object is het genus *Micrasterias* uitgekozen. Naast historische verspreidingsgegevens (oude literatuur, kaartsysteem Heimans) zijn zoveel mogelijk recente data verzameld en gedigitaliseerd. Er komen interessante conclusies uit die verwerkt zullen worden in een aan Gorteria aan te bieden artikel. Frappant zijn onder meer de sterke toename van de aanvankelijk zeldzame soort *Micr. americana* tegenover het vrijwel verdwijnen van *Micr. crux-melitensis* uit de Pleistocene gebieden.

Het lijkt helaas ondoenlijk om de op *Micrasterias* gerichte exercitie ook voor de andere sieralgenera uit te voeren. Daartoe zijn met name de historische verspreidingsgegevens veelal te lacunair, onbetrouwbaar of verwarrend. Hooguit kan nog gedacht worden aan enkele kleine, 'eenvoudige' geslachten waaronder *Desmidium*, met als uiterste mogelijkheid het genus *Euastrum*. Ton suggereert om vanuit alle genera een selectie van goed herkenbare, kwetsbare soorten samen te stellen die relevant zijn voor het natuurbeheer.

Bart wil het komend jaar ook de laatste hand leggen aan een artikel over de sieralgen van de Oisterwijkse vennen (tijdreeksen van data). In het kader van optimaal beheer van Natuurmonument-vennen, met name 'inrichtingsvennen' (nieuw gecreëerd, of gerestaureerd) nodigt hij onze leden nadrukkelijk uit zulke vennen in hun analyses te betrekken.

Christophe

is ongeveer twee jaar geleden begonnen om bij inventarisaties van vennen (voor Bureau Koeman en Bijkerk) ook op sieralgen te letten. Leuke waarnemingen daarbij waren onder meer *Xanthidium basidentatum* en *Pleurotaenium coronatum*. Zijn favoriete werkwijze, bij het fotograferen hiervan, is om een compositieplaat te maken van een of enkele cellen die in zoveel mogelijk verschillende posities zijn gefotografeerd.

Hij laat ons wat voorbeelden zien van dergelijke composities van enkele soorten uit Noorse monsters (*Cosm. quadrifarium*, *Euastrum inerme*, *Eu. intermedium*, *Staurastrum elongatum*, *S. brasiliense*).

Ina

brengt verslag uit van een vergelijkend onderzoek in de tijd aan sieralgen in Twentse poelen en vennen. Ten opzichte van 2001/2002 is de situatie in 2009 duidelijk verbeterd, want er is sprake van een toenemend aantal kwetsbare soorten. Ze laat foto's zien van een aantal bijzondere dan wel problematische soorten: *Gonatozygon aculeatum*, *Closterium* cf *pygmaeum*, *Cl.* cf *tumidum* (met puntenrijen op de celwand), *Cosm. medioretusum* met zygosporen, *Hyalotheca mucosa*, *Staurastrum tortum*, *Xanthidium bifidum*.

Peter Coesel

meldt goede voortgang aan de Europese *Staurastrum*/*Stauroidesmus*-flora. *Stauroidesmus* is drukklaar. Van *Staurastrum* zijn de secties 'gladwandig', 'stekel' en 'korrel' inhoudelijk gereed. Bij voortgang in hetzelfde tempo zou de flora eind 2013 in de winkel moeten kunnen liggen. Naast het werk, samen met Koos, aan genoemde flora is Peter nog co-auteur bij artikelen van enkele medewerkgroepleden: nieuwe sieralgsoorten uit Drenthe (Marien), sieralgen uit Uganda (Alfred). Voorts is hij gevraagd dit voorjaar een planktoncursus, met de focus op sieralgen, te leiden in Helsinki.

Verslag winterbijeenkomst Nederlandse Sieralgenwerkgroep, 27 februari 2010, Zanderij Crailo

Koos

heeft, voor De Levende Natuur, een artikel geschreven over sieralgen in vogelpoep op het ijs, een onderzoekje waarvan hij op onze vorige winterbijeenkomst verslag heeft gedaan. Het artikel zal dit jaar verschijnen. Voorts laat hij de voorlopige resultaten zien van een onderzoek in het inrichtingsgebied Cruisbergen (eigendom Goois Natuurreservaat) waar, na verwijdering van de voedselrijke top laag, plasjes zijn uitgegraven, alsmede een stelsel van sloten, enerzijds grenzend aan voedselrijk boezemwater, elders gevoed met voedselarm kwelwater. Er heeft zich in dit slotenstelsel een duidelijke gradiënt in sieralgen diversiteit en daaruit af te leiden trofiegraad ontwikkeld. Voorts laat Koos foto's zien van enkele leuke waarnemingen: *Actinotaenium* cf *diplosporium* var. *americanum* forma *minus*, *Micr. americana* en *Cosm. cyclicum* var. *arcticum*, tussen Puntmos aan de kust bij Huizen; *Cosm. magnificentum* var. *minus* in de Westbroekse Zodden.

Kees

verhaalt over de door hem bijgehouden, succesvolle website 'desmids.nl'. Hij zou het toejuichen als wij de nieuwsrubriek weer eens zouden aanvullen (onder meer een aanvulling op de activiteiten van de afzonderlijke werkgroep leden!). Ook kan gedacht worden aan een overzichtje van nieuw aan de Nederlandse flora toe te voegen soorten en/of een opgave van relevante literatuurreferenties. Wim suggereert een aparte pagina te wijden aan diverse monstermethodes, bij voorkeur geïllustreerd met duidelijke foto's. Alfred belooft een opzette voor zo'n pagina te maken en deze, via Peter, door te spelen aan Christophe.

Wim

heeft vernomen dat er een nieuwe uitgave komt van het boek 'Biodiversiteit in Nederland' en suggereert dat wij daartoe een fraaie sieralgenfoto zouden kunnen aanleveren ter vergroting van de bekendheid/populariteit van deze nog altijd wat veronachtzaamde organismengroep. *Micrasterias americana* zou in dit kader een geschikte fotokandidaat zijn. Peter zal actie ondernemen zodra hij een contactadres heeft gekregen. Ter illustratie van de op de Tsjechië-excursie gevonden soorten, laat Wim foto's zien van o.a. *Cosm. ovale*, *Cosm. ralfsii*, *Cosm. striolatum*, *Micr. oscitans*, *Micr. pinnatifida* en *Micr. apiculata*, maar ook van enkele tot de verbeelding sprekende zonnediertjes en amoeben.

Alfred

maakt melding van de voorbereiding (samen met Peter) van een artikel over sieralgen uit Uganda, waar hij bij vorige wintervergaderingen al de nodige foto's van heeft laten zien. Hij heeft het afgelopen jaar regenplassen in Nederland bemonsterd. Zijn belangrijkste project is echter zijn sieralgenwebsite waarop hij foto's van soorten uit de belangrijkste mondiale desmid hotspots wil bijbrengen. In dit kader laat hij wat foto's zien van soorten, in 1989 verzameld op een kanotocht in Canada, o.a. *Cosm. tuddalense*, *Cosm. protumidum*, *Cosm. raciborskii*, *Eu. sinuosum*, *Staurastrum cornutum*, *St. brasiliense*, *St. longispinum*, *St. natator*, *Micr. radiosa* var. *elegantior*, *Micr. depauperata* var. *wollei* en de opmerkelijke soort *Spinoclosterium cuspidatum*.

Peter van Ruth

kijkt pas voor het tweede jaar naar sieralgen, maar heeft op een zevental monsterplekken in Brabant in totaal al 189 soorten geïdentificeerd (60-90 soorten, waaronder tot een viertal *Micrasterias*-soorten, per locatie). Hij zal dit onderzoek ook het komend jaar voortzetten.

**Verslag winterbijeenkomst Nederlandse Sieralgenwerkgroep,
27 februari 2010, Zanderij Crailo**

Henk Schulp

wil het komend seizoen weer aandacht gaan geven aan Voornes Duin, in de hoop dat de sieralgenflora zich daar, na allerlei ingrepen, weer wat hersteld heeft. Hij laat foto's zien van soorten in eerdere jaren verzameld vanuit 'overal in Nederland', o.a. *Mesotaenium chlamydosporum* en *Cosm. decedens* var. *decedens* (tussen mos, in diergaarde Blijdorp) en *Closterium acutum* var. *latius* (blauwgraslanden Zegveld).

Ton

heeft het afgelopen jaar weinig gemonsterd, o.a. regenpoeltjes bij Groningen. Hij toont foto's van bijzonderheden als *Closterium acerosum* met *zygosporen*, een zijns inziens onbeschreven kleine gladwand-*Cosmarium* met aplanosporen, door Nieuwland (1909) onder de naam '*Cosmarium bioculatum*' gepresenteerd vanuit Noord-Amerika, en een globaal daarop gelijkende kleine gladwand-*Cosmarium* met zygosporen. Vanuit Doksy (Tsjechië) een foto van *Closterium pseudodiana* var. *luetkemuelleri* (?) met een *Cl. calosporum*-achtige zygospore. Vanuit het brongebied van de Rode Beek (Brunsummerheide): *Cosm. brebissonii*. Vanuit omgeving Nunspeet: *Euastrum crassum*.

Peter sluit de bijeenkomst af om circa 15.00 uur, met het verzoek om mooie foto's (voor de website) van met name *Staurastrum bloklandiae* en *Cosmarium portianum*, alsmede, in het algemeen, 3-radiate *Staurastrum*- en *Staurodesmus*-soorten in een combinatie van front- en top-aanzicht.